

W UNII EUROPEJSKIEJ

Europejska Rada Badań Naukowych

Maciej Podemski*

Europejski Zespół Doradczy ds. Nauki EURAB (*European Research Advisory Board*), będący niezależnym doradczym komitetem Unii Europejskiej, wyraził w 2002 r. pogląd, że dominujące w Europie zbyt szczegółowe traktowanie tematyki badawczej utrudnia prawidłowy rozwój europejskiej nauki. W konsekwencji hamuje to wzrost innowacyjności

gospodarki. Sytuację tę należy radykalnie zmienić wykorzystując możliwości stwarzane przez unijne ramowe programy badawcze, a także przez skalę, w jakiej mogą się rozwijać badania naukowe państw członkowskich Unii Europejskiej.

W czasie obrad EURAB zaproponowano nadanie badaniom podstawowym ogólnoeuropejskiej rangi. Można tego dokonać poprzez zwiększenie finansowania głównych ośrodków rozwijających różne dziedziny nauki i technologii, tak aby osiągnęły one poziom światowy, zachowując jednocześnie europejskie reguły konkurencyjności. Należy przy tym doskonalić umiejętność określania kierunków przyszłego rozwoju nauki i technologii. W realizacji tak nakreślonego celu konieczna jest integracja narodowych programów badawczych, z wykorzystaniem wszystkich zalet ich różnorodności.

Istnieje już wprawdzie wiele międzynarodowych organizacji badawczych, wśród których można wymienić takie znane instytucje jak: Europejska Agencja Kosmiczna ESA (*European Space Agency*), Europejska Organizacja Badań Jądrowych CERN (*Conseil Européen pour la Recherche Nucléaire*), Europejska Organizacja Badań Astronomicznych na Półkuli Południowej ESO (*European Southern Observatory*), Europejskie Laboratorium Biologii Molekularnej EMBL (*European Molecular Biology Laboratory*) i inne. Europejski Zespół Doradczy ds. Nauki uznał jednak, że do lepszego organizowania i finansowania rozwoju europejskich nauk podstawowych niezbędne jest powołanie nowej instytucji, którą nazwał Europejską Radą Badań Naukowych ERC (*European Research Council*).

Działalność ERC miałyby dotyczyć wszystkich działów nauki, w tym także humanistycznych i inżynierskich. Preferowane powinny być projekty pochodzące bezpośrednio od badaczy lub od tworzonych przez nich zespołów, bez ograniczeń co do ich wielkości i składu. Niezależne międzynarodowe grupy recenzentów rozpatrywałyby propozycje projektów, których realizacja w większości nie zależałaby od agencji rządowych i od Komisji Europejskiej. Przewidziano jednak powołanie międzyrządowej instytucji odpowiedzialnej za nadzór finansów i prac Europejskiej Rady Badań Naukowych. Rada powinna dysponować poważnymi funduszami pochodzącymi z różnych źródeł, przede wszystkim z zasobów

Unii Europejskiej, ale też z funduszy poszczególnych rządów oraz sektora prywatnego.

ERC nie powinna zarządzać finansowanymi przez siebie projektami, ani powielać zadań ramowych programów badań naukowych UE i uzupełniać fundusze badawcze państw członkowskich. Ma natomiast angażować się we wspieranie projektów niekonwencjonalnych, o wysokim ryzyku (*risk funding*), a także projektów rozwijających nowe przyszłościowe kierunki badawcze. Możliwości wykonywania badań w ramach projektów decydowałyby o ich wyborze. Preferowane powinny być też projekty multidyscyplinarne o zasięgu europejskim, których realizacja przekracza możliwości finansowe poszczególnych państw członkowskich lub stanowi dowód udziału europejskiej nauki w światowych programach badawczych (np. w badaniach globalnych zmian środowiska). Przewidziano, że Europejska Rada Badań Naukowych będzie działać podobnie jak amerykańska Narodowa Fundacja Nauki NSF (*National Science Foundation*), zwłaszcza w zakresie badań innowacyjnych dotyczących małego biznesu.

W grudniu 2002 r. powołano trzynastoosobową Grupę Ekspertów Europejskiej Rady Badań Naukowych ERCEG (*European Research Council Expert Group*) z przewodniczącym profesorem Federico Mayorem z Autonomicznego Uniwersytetu w Madrycie. Wnioski, które grupa zawarła w raporcie ukończonym w grudniu 2003 r., stały się podstawą do określenia zadań i ram organizacyjnych ERC.

Na początku 2005 r. Komisja Europejska zaproponowała ostatecznie utworzenie niezależnej Europejskiej Rady Badań Naukowych ERC, działającej w ramach realizacji programu *Idee* Siódmego Ramowego Programu Badań Naukowych UE. Propozycja została zaakceptowana przez państwa członkowskie UE. W wyniku tych działań w 2005 r. ERC została powołana jako instytucja niezależna, odpowiedzialna za swoją działalność przed Komisją Europejską. Zbudowano ją z dwóch członów: z Rady Naukowej ERC (*ERC Scientific Council*), która określa strategię finansowania projektów naukowych i metody ich udzielania, oraz z wydzielonej w Dyrektoriacie Generalnym Komisji Europejskiej ds. Badań Naukowych — specjalnej struktury DIS (*Dedicated Implementation Structure*), wdrażającej tę strategię i zarządzającej udzielanymi grantami. Przewiduje się, że w połowie 2008 r. struktura ta otrzyma status Agencji Wykonawczej UE.

W lipcu 2005 r. Komisarz UE ds. Nauki i Badań, Janez Potočnik, powołał do Rady Naukowej ERC 22 wybitnych naukowców spośród państw członkowskich UE (w tym z Polski prof. Michała Kleibera z PAN). W grudniu 2005 r. przewodniczącym rady został prof. Fotis C. Kalatos z Imperial College w Londynie. Na wiceprzewodniczących wybrano prof. Helgę Nowotny — obecną przewodniczącą Europejskiego Zespołu Doradczego ds. Nauki EURAB oraz dr Daniela Estève z francuskiego Komisarjatu Energii Atomowej CEA (*Commissariat à l'Énergie Atomique*).

*EuroGeoConsulting, ul. Jesionowa 36 A, 05-816 Michałowice; maciej.podemski@egconsulting.com.pl

Zarząd Europejskiej Rady Badań Naukowych ERC tworzy jej prezydent — będący jednocześnie przewodniczącym Rady Naukowej ERC (wraz z dwoma wiceprezydentami, wiceprzewodniczącymi Rady Naukowej ERC) oraz Rada Nadzorcza, Rada Naukowa, dyrektor Specjalnej Struktury Wdrażającej DIS oraz Sekretarz Generalny, którym jest obecnie profesor Ernst-Ludwig Winnacker z Uniwersytetu w Monachium. Rada Nadzorcza ERC składa się z kolei z pięciu członków: prezydenta ERC i dwóch jej wiceprezydentów — dyrektora DIS i sekretarza generalnego ERC.

W maju 2006 r. Rada Naukowa ERC ogłosiła podstawowe elementy strategii w pierwszym okresie działalności. Podstawową zasadą funkcjonowania ERC będzie wspieranie oddolnych inicjatyw badawczych z różnych dziedzin nauki lub technologii w zakresie obecnej wiedzy lub dających szansę na wyjście poza nią (tzw. *frontier research*). Udzielane będą dwa rodzaje grantów badawczych: 1) dla początkujących niezależnych badaczy (ERC *Starting Independent Researcher Grant* = ERC *Starting Grant*) oraz 2) dla badaczy doświadczonych (ERC *Advanced Investigator Grant*).

System grantów dla początkujących badaczy przewiduje wspieranie karier młodych wybitnych naukowców, przygotowujących swój pierwszy niezależny program badawczy lub organizujących pierwszy własny zespół badawczy. Aplikanci powinni posiadać stopnie doktorskie. Warunkiem jest też ich zatrudnienie w instytucji naukowej, mającej osobowość prawną, zarejestrowanej w jednym z państw członkowskich lub stowarzyszonych w UE. Narodowość badacza nie ma znaczenia, natomiast powinien on mieszkać na obszarze Unii Europejskiej lub też wyrazić zamiar przeniesienia się do niej na czas realizacji grantu.

Zaangażowane w tych grantach zespoły badawcze mogą się składać ze specjalistów zatrudnionych w dowolnej instytucji badawczej któregoś z państw członkowskich Unii Europejskiej. Omawiane projekty mogą mieć zatem charakter narodowy lub międzynarodowy. Granty dla początkujących badaczy (ERC *Starting Grants*) będą miały pierwszeństwo w początkowym okresie uruchomienia finansów ERC, a więc już w pierwszym roku realizacji Siódmego Ramowego Programu Badań UE. Drugi rodzaj grantów, dla doświadczonych badaczy (ERC *Advanced Investigator Grants*), zostanie uruchomiony wkrótce po rozpoczęciu działania systemu grantów dla początkujących badaczy. Będzie on otwarty dla starszych naukowców, niezależnie od ich wieku (poza wiekiem określonym dla badaczy początkujących) oraz od już osiągniętego przez nich szczytu kariery naukowej.

Na początku grudnia 2006 r. Rada Europejska zatwierdziła na wniosek Komisji Europejskiej budżet Europejskiej Rady Badań Naukowych ERC na lata 2007–2013, w wysokości 7,5 miliarda euro. W styczniu 2007 r. Rada Naukowa ERC przyjęła ogólne zasady występowania o granty oraz trybu ich przyznawania.

Zgodnie z przyjętymi zasadami podanie o grant ma być przedstawiane przez jedną osobę — głównego badacza (*Principal Investigator* PI), w porozumieniu z instytucją naukową (*hosting institution*) lub w jej imieniu, z którą badacz ten jest lub ma zamiar być związany podczas reali-

zacji grantu. Instytucja ta (uniwersytet, ośrodek badawczy, przedsiębiorstwo prowadzące także badania naukowe, międzynarodowe stowarzyszenie badawcze) z siedzibą na terenie Unii Europejskiej lub państwa z nią stowarzyszonego musi zapewnić grantobiorcy niezależność badawczą oraz obsługę administracyjną grantu.

W systemie grantów dla początkujących badaczy (ERC *Starting Grants*) inicjator i lider projektu musi posiadać stopień doktorski co najmniej od dwóch lat (jednakże nie dłużej niż dziewięć lat), mieć możliwość wystąpienia o grant, a także możliwość jego realizacji niezależnie od wyższych stopniem kolegów. Musi być głównym autorem artykułów przedstawiających wyniki badawcze grantu, a do współautorstwa może zapraszać tylko tych specjalistów, którzy mieli istotny udział w badaniach. Ponadto, inicjator i lider projektu musi mieć zapewnione odpowiednie miejsce do pracy badawczej oraz dostęp do niezbędnej aparatury.

Granty dla początkujących badaczy mogą trwać do pięciu lat. Obejmują one roczne dofinansowanie w granicach 100–400 tys. euro (w całości 0,5–2,0 mln euro). Z wymienionej kwoty można sfinansować do 100% tzw. kosztów bezpośrednich, czyli kosztów osobowych, zakupu aparatury i materiałów, podróży służbowych oraz publikacji wyników badań. Dofinansowanie może też objąć częściowo koszty pośrednie, do wysokości 20% kosztów bezpośrednich, takie jak obsługa administracyjna, koszt pomieszczeń, sprzętu biurowego, łączności i ubezpieczenia.

Na początku lutego bieżącego roku Europejska Rada Badań Naukowych ERC ogłosiła swój pierwszy konkurs — na granty dla początkujących badaczy. Termin składania wniosków upływa 25.04.2007 r.

Źródła:

EURAB Report 02.055 final; EURAB input to the ongoing debates in Europe on the topic of a possible European Research Council, <http://ec.europa.eu/research/eurab/pdf/recommendations3.pdf>

EURAB Working Group 4, The European Research Council (ERC) - A Possible Implementation Model, Summary. <http://ec.europa.eu/research/eurab/pdf/eurab-03-051-implementationmodelrecommendations.pdf>

The European Research Council, A Cornerstone in the European Research Area, Report from an expert group. Ministry of Science, Technology and Innovation, Copenhagen, December 15. 2003. http://www.acadeuro.org/downloads/bruss_links/ERCexpertgroupfinalreport.pdf

ERC Scientific Council, Strategy Note, The ERC Launch Strategy. 3/5/2006, http://erc.europa.eu/pdf/launch-strategy_en.pdf

ERC Scientific Council, Strategy Note, The ERC Starting Independent Researcher Grant (ERC Starting Grant). 03/05/2006, http://erc.europa.eu/pdf/sir-grant-strategy_en.pdf

European Research Council Work Programme. The IDEAS Work Programme (provisional). 22/12/2006, <http://erc.europa.eu/pdf/ideas-wp-final.pdf>

European Research Council ERC, Grant Schemes, Guide for Applicants. 31 January 2007, FP7 Specific Programme IDEAS, http://erc.europa.eu/pdf/erc_guide-for-applicants_stg.pdf

ERC Scientific Council, Call for proposals for ERC Starting Independent Researcher Grant